

Lettres de l'impératrice Marie-Thérèse à Sophie d'Enzenberg (1746–1780), « Le soleil même me paraît noir ». Édition établie par Jean-Pierre LAVANDIER. Préface d'Élisabeth BADINTER. Paris: Honoré Champion, 2017. 330.

Mária Terézia császárnő-királynő udvarhölgyével és bizalmasával, Sophie d'Enzenberg grófnővel folytatott magánlevelezése izgalmas forrást nyújt a korszak iránt érdeklődő olvasók számára. Az Enzenberg család tiroli Tratzbergben lévő kastélyának családi levéltárában féltve őrzött 86 levélből álló becses gyűjteménye nemrég jelent meg Jean-Pierre Lavandier kritikai kiadásában, nagy valószínűséggel az uralkodónő születésének 300. évfordulója alkalmából. A tudományos szerkesztő jegyzeteiben értékes információkkal és kommentárokkal látta el a hosszú ideig a tratzbergi levéltárban pihenő leveleket, amelynek köszönhetően a történelmi közegükbe helyezett források élvezetes és hasznos olvasmányt nyújtanak nemcsak a korról foglalkozó szakemberek, hanem a 18. századi női irodalom iránt érdeklődő olvasók számára is. Ez utóbbiak különösen hálásak lehetnek Jean-Pierre Lavandier tudós jegyzeteinek, mivel a neves bordeaux-i germanista történész nemcsak a szövegek rejtett értelmével, hanem a felvilágosodás korabeli Habsburg Monarchia működésével kapcsolatos fontos megjegyzései is nagyban hozzájárulnak a szövegek megértéséhez.

Mária Terézia leveleinek címzettje, Sophie Amélie d'Enzenberg, a német Ulrich Friedrich von Schack zu Schackenburg báró leánya Elisabeth-Charlotte lotaringiai hercegnő udvarával együtt érkezett Bécsbe, ahol hamarosan a fiatal Mária Terézia barátnője és bizalmasa lett. A férje, Cassian Ignaz Bonnaventure d'Enzenberg báró, majd később gróf az uralkodó kegyeinek köszönhetően fényes karriert futott be: először udvari titkos tanácsos, majd a Tiroli Kamara elnöke, később a Mária Terézia által 1764-ben alapított Magyar Királyi Szent István-rend nagymestere lett. Ez utóbbi címe révén a Magyar Királyság történelméhez is közel került a német eredeti franciás műveltségű házaspár. A levelezésben gyakran találunk utalásokat a korabeli magyarországi eseményekre és a magyar arisztokrata családokra vonatkozólag. A házaspár fia, Franz szintén élvezte az uralkodó kegyeit, hiszen Mária Terézia a keresztanyja volt, és a levelezésben is gyakran előfordul a

neve. Mária Terézia levelezésében férje, Lotaringiai Ferenc István német-római császár 1765. augusztus 18-án bekövetkezett halála jelent nagy változást, mivel ezt követően gyászkeretes levélpapíron írt magánlevelével emlékezteti barátnőjét szeretett férje elvesztése utáni fájdalomára. A kötet előszavát a neves francia filozófus és történész Élisabeth Badinter jegyzi, aki az utóbbi időben több Mária Teréziáról szóló könyvet is megjelentetett. A kiváló kritikai kiadás számos eleme (jegyzet-apparátus, bibliográfia, témajegyzék, mutatók stb.) segítségével e forrásszöveg nemcsak a bécsi udvar belső intim köreibbe vezeti el az olvasót, hanem segít felfedezni Mária Terézia eddig kevésbé ismert írói kvalitásait is.

TÓTH FERENC